

Obširno razpravo je podal dr. Ernst Mandyczewski v »Zeitschrift für das Privat- und öffentliches Recht«, XXIV zv. pod naslovom »Die Nichtigkeits- und Wiederaufnahmsklage«. Žal, ne spušča se v stvarino našega prvega vprašanja. On razlikuje le razpravo o vzroku in dopustnosti obnove (»judicium rescindens«) od razprave v glavni stvari (»judicium rescissorium«), ne da bi skušal utemeljiti to dvojno naravo obnovne tožbe.

Jako zanimivo, temeljito in obsežno je razpravljal K. Martinak, dež. sod. svetnik v Mariboru, o več perečih vprašanjih v področju obnove v »Juristische Vierteljahrschrift« XXXIV zvez. »Neue Folge« XX. zv. iz leta 1904. Ni se pa tudi vglobil v naše vprašanje. Konstatuje samo prej omenjeno dvojno naravo obnovne tožbe. Iz pravnih posledic, ki jih izvaja Martinak iz navedene dvojne narave obnovne tožbe, je pa natanko posneti, da se strinja povsem z nazorom začetkom navedene rzsodbe mariborskega prizivnega sodišča. Obžalovati je le, da tega nazora ne utemeljuje. Za primer, kako se naj glasi besedilo rzsodbe, ki ugotovi obnovni tožbi, navaja nastopno obliko: a) »Obnova se dovoli v svrhu novih dokazov po priči *X*; b) toženec *B* je dolžan plačati tožniku *A* itd.«

Mislim, da se ne motim, ako domnevam, da je utemeljitev vprašljive rzsodbe prizivnega sodišča Martinakov proizvod.

(Konec prih.)

Važne odločbe upravnega sodišča od 1. 1876. do 1. 1906.

Izbral in priredil Štefan Lapajne, c. kr. okrajni glavar v p.

(Dalje.)

XVIII. Šolske zadeve.

118. Pristojnost šolskih oblastev za določanje učnega jezika v Istri. (O. 14. novembra 1879, št. 2185. Z. III. št. 617.)

C. kr. deželni šolski svet za Istro je ukrenil, da je učni jezik na novo ustanovljeni šoli v St. P. hrvatski ter je od tret-

jega šolskega leta poučevati v italijanskem jeziku le one otroke, katerih starši to izrecno zahtevajo. Proti temu ukrepu je ugovarjala občina L., a naučno ministrstvo ni ugodilo prizivu.

Proti temu pa sta se pritožila občinski odbor v L. in istrski deželni odbor, utemeljevaje, da mora na podstavi §-ov 1, 3, 5 dež. zak. za Istro iz l. 1874 skrbeti za stroške ljudskega šolstva deloma šolska občina, deloma dežela sama, ter da imata vsled tega ta dva faktorja pravico določati učni jezik.

Upravno sodišče pa je odločilo, da te zakonite določbe nikakor ne dajejo dotičnima zastopoma (šolski občini in deželnemu odboru) odločilne pravice glede učnega jezika in glede pouka v drugem deželnem jeziku, marveč ima samo deželno šolsko oblastvo pravico ukrepati v tej reči; dasi mora zaslišati šolo vzdržajoče faktorje, ni vezano na njihov glas, marveč odločuje v okviru zakona.

119. Po določilih šolskega zakona je za všolanje merodavno samo bivališče, ne pa domovinska pravica otrok. (O. 15. junija 1882, št. 1237. Z. VI. št. 1446.)

Naučno ministrstvo je odločilo, da je enorazrednico v W. na podstavi §-a 11 drž. šolskega zakona z dne 14. maja 1869, št. 62 d. z. razširiti v dvorazrednico.

Navedeni § 11 se glasi: Ako doseže število učencev v treh zaporednih letih povprečno 80, je brezpogojno skrbeti za drugo učno moč.

Uradno je dognano in neizpodbijano, da je število učencev v W. večje kot 80. Pritožiteljica občina W. trdi, da zaradi tega ni dan pogoj za razširjenje šole, ker mnogo šoloobveznih otrok sicer v W. stanuje, a niso tjakaj pristojni in bodo le-ti samo toliko časa šolo v W. obiskovali, dokler bodo njih starši v cukrarni v W. delavci, a če se zmanjšajo delavske moči v cukrarni, bode takoj padlo število šolo obiskujočih otrok in torej zadoštuje enorazrednica.

Upravno sodišče pa tega ugovora ni smatralo po zakonu, kajti določbe šolskih zakonov izrecno izjavljajo, da je za všolanje merodavno le bivališče ali bivanje, ne pa občinska pristojnost; tako vleva § 59 zakona z dne 14. maja 1869, št. 62 drž. zakonika, da je javno ljudsko šolo povsod ondu ustanoviti, koder se nahaja najmanj 40 šoloobveznih otrok.

120. Sklep občinskega odbora, da se učitelju iz občinskih sredstev privoli doklada knjegovi plači, je nezakonit. (O. 10. decembra 1885, št. 3245. Z. IX. št. 2815.)

Občinski zastop M. je sklenil ondotnemu učitelju prispevati letnih 400 gld. iz občinskih sredstev k njegovi plači.

Prizivnim potom je deželni odbor češki ta sklep potrdil.

Upravno sodišče pa je na pritožbo W. W. ta sklep, oziroma odlok deželnega odbora iz nastopnih razlogov razveljavilo:

Po §-u 28 obč. reda spada v domače lastno področje vse ono, s čimer sme občina, držača se danih državnih in deželnih zakonov, sama za sebe po svoji volji ravnati in gospodariti, ter spada sploh vse ono, kar se najprvo tiče občinskega prida ter se da v občini sami z njeno lastno močjo opraviti in izvršiti.

§ 28. t. 10 obč. reda za Češko (točka 11 za Kranjsko) pa. odkazuje občinam vpliv v šolskih rečeh, kolikor je to v šolskih zakonih odrejeno. Ta stroga omejitev pristojnosti občine v šolskih rečeh pa je potrjena in pojasnjena v šolskih zakonih.

Po zakonu z dne 24. februarja 1873, št. 16 d. z. (za Češko) mora občina sama skrbeti za stvarne šolske potrebščine; ureditev učiteljskih plač pa je deželna zadeva.

Z zakonom z dne 19. decembra 1875, št. 86 d. z. (za Češko) so učiteljske plače za vso kronovino urejene, torej je vsak drugi prispevek učiteljem zavisen od odobritve šolskih oblastev.

Te zakonite določbe imajo očitvidno namen vpoštevati načelo, da je služba na javnih šolah javen urad in da je prikladnejše, ako so prejemki zakonitim potom določeni, ne pa po poljubni razsodnosti kateregakoli.

Enostranska, brez privolitve šolskih oblastev sklenjena prememba prejemkov od strani posameznih občin se torej nikakor ne strinja z zakonitimi določbami, ter je možno, da taki sklepi smoter in namen teh določeb izpodbijajo. Zaradi tega se je zgoraj navedeni odlok razveljavil.

Pripominjam, da je ta judikat tudi za Kranjsko veljaven, dasi se ni bati, da bi bila katera občina toliko munificentna, da bi iz občinskih sredstev skromno učiteljsko plačo zvišala.

121. Ustanovitev nove učiteljske službe in otvorenje novega šolskega posloplja je samo takrat dopustna, ako doseže število šolo obiskujočih otrok

povprečno v treh letih 80 otrok; prenapolnjenje šolskih sob še ne utemeljuje otvoritve novega razreda. (O. 2. januarja 1886, št. 12. Z. XI. št. 2849.)

Mestna občina Sch. se je pritožila na upravno sodišče proti odloku ministrstva za bogočastje in uk, ki je odredilo ustanovitev nove šolske službe in otvoritev novega razreda.

Upravno sodišče je pritožbi ugodilo iz nastopnih razlogov:

Iz uradnih podatkov je razvideti, da je v letih 1881 do 1884. obiskovalo ondotno ljudsko šolo 666, torej povprečno na leto 222 otrok. Po §-u 11 državnega šolskega zakona z dne 2. maja 1883, št. 53 d. z. je skrbeti za drugo učno moč, ako doseže število šolo obiskujočih otrok povprečno v treh letih 80, za tretjo učno moč, ako se doseže 160 otrok, in po tem razmerju za nameščenje več učnih moči.

V le-tem slučaju bi bilo skrbeti za četrto učno moč le takrat, ako bi zrašalo število šolo obiskujočih otrok v letih 1881. do 1884. najmanj povprečno 240, kar pa glasom uradnih pozivedeb ni bilo. Res je sicer, da je uradno dognano prenapolnjenje 3 šolskih sob, a z ozirom na zgoraj navedene zakonite določbe ne pride ta okolščina v poštev, pač pa je potrebna odreditev v zmislu §-a 14 zakona z dne 19. februarja 1870.

122. To, da sme društvo po svojih pravilih delovati tudi v šolskih rečeh, mu še nedaje pravice vlagati prizive zastran ustanovitev šol. (O. 13. februarja 1889, št. 542. Z. XIII. št. 4506.)

Politično društvo »Edinost« se pritožuje, da mu je naučno ministrstvo odreklo pravico vlagati pritožbe zaradi ustanovitve novih šol.

Upravno sodišče tej pritožbi ni ugodilo iz nastopnih razlogov:

Po sedanjem stanju zakonodavstva so pri ustanovitvi šol poklicani interesi občina in oni, ki k stroškom ustanovitve prispevajo, na eni strani, na drugi strani pa zakoniti zastopniki šoloobveznih otrok. Samo tem strankam pristojna pravica prizivov in pritožeb; le-tem pa društva »Edinosti« tudi zaradi tega ni moči prištevati, ker se tudi ni izkazalo s pooblastilom enega ali drugega konkurenčnega faktorja.

123. Podelitev nagrade učitelju za poučevanje v neobveznem predmetu po zakonu ni prepovedana. (O. 27. januarja št. 323. Z XII. št. 6397.)

Deželni odbor moravski se je pritožil na upravno sodišče proti odloku ministrstva za bogočastje in uk, ker je privolilo remuneracijo učitelju K. za poučevanje neobveznega češkega jezika na nemški šoli v L. Pritožba trdi, da se sme po §-u 51 državnega šolskega zakona dovoliti remuneracijo šele takrat, ako presega poučevanje več nego 30 ur na teden.

Upravno sodišče pa tej pritožbi ni ugodilo iz nastopnih razlogov:

§ 51 državnega šolskega zakona določa le množino obveznega poučevanja. Na katere predmete se pa razteza obveznost poučevanja, ne določuje § 51, nego določbe o učni sposobnosti. Po §§-ih 29 in 31 istega zakona pa ni nihče obvezan si preskrbeti učno sposobnost za neobvezne predmete, med katere spada tudi drugi deželni jezik, ter je to učnemu osobju na prosto voljo dano. Radi tega se tudi učna obveznost ne more raztezati na to poučevanje v neobveznih predmetih, in ni nikakega zakonitega zadržka, da se za poučevanje v teh predmetih dovoli nagrada; osobito, ker dovoljuje § 41 moravskega zakona z dne 20. sept. 1884, št. 77 d. z. nagrade »učiteljem neobveznih predmetov« brez razlike, so li ti izključno le za te predmete usposobljeni ali pa imajo splošno učno sposobnost za take predmete.

124. Predpogoji potrebe za ustanovitev narodne šole s stališča pouka. (O. 27. julija 1895, št. 3253. Z XIX/l št. 8771.)

Mestni magistrat goriški se je pritožil proti ukrepu deželnega šolskega sveta za Goriško, oziroma proti potrdilnemu odloku naučnega ministrstva zaradi ustanovitve javne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom.

Upravno sodišče je pritožbo mestnega magistrata zaradi neutemeljenosti iz nastopnih razlogov zavrnilo:

V območju mesta Gorice prebiva po petletnem povprečju 223 šoloobveznih otrok slovenske narodnosti, katerih starši, oziroma zastopniki zahtevajo pouk v slovenskem jeziku.

Dalje ni sporno in tudi je dokazano, da v daljavi 4 kilometrov ni nobene ljudske šole s slovenskim učnim jezikom,

katero bi ti otroci lahko obiskavali. Radi tega je v zmislu §-a 1 zakona z dne 6. maja 1870 d. z. št. 30 dokazana potreba ustanovitve zahtevane šole, kajti po členu XIX. odst. 3. državnih osnovnih zakonov je vsaki narodnosti dati priliko — ako so predpogoji dani — izobraževati se v svojem materinem jeziku in je prisilna raba drugega deželnega jezika izključena.

Ugovor pritožbe, da stranke, ki zahtevajo ustanovitev ljudske šole, niso v občino pristojne in da nič ali prav malo prispevajo k občinskim bremenom, je povsem nedopusten, kajti § 1 zakona z dne 6. maja 1870 in v členu XIX. državnih osnovnih zakonov zajamčena pravica velja za vse, ki v občini bivajo, ne glede na njih pristojnost ali na davčne prispevke.

Prav tako je neutemeljena trditev pritožbe, da izmed 465 otrok prosilcev samo 11 ne uživa pouka, drugi pa so v mestnih laških ljudskih šolah in v zasebnih zavodih, osobito v nemški zasebni šoli, v zasebni ljudski šoli društva »Sloge« in na vadbici, kajti ne glede na to, da zasebna šola in vadnica sploh niso obvezne šole, se občina ob obstoju takih šol nikakor ne more rešiti obveznosti, da ustanovi potrebne ljudske šole, in je obstoj zasebnih šol na podstavi §-a 72 državnega šolskega zakona za ta slučaj brez večjega pomena.

Samo ob sebi je pa umevno, da obisk laških in nemških šol potrebi in zahtevi po šolah s slovenskim učnim jezikom ne more zadoščati in da s tem tudi členu XIX. državnih osnovnih zakonov ni ustrezno.

125. Vprašanje o prizivni legitimaciji posameznih občanov glede stavbenega prostora za šolsko poslopje. (O. 22. februarja 1899, št. 1261. Z XXIII. št. 12.539.)

J. B. in drugi so vložili pritožbo proti krajnemu šolskemu svetu v O. in proti odloku c. kr. okrajnega šolskega sveta v K. zaradi določitve stavbenega prostora za ljudsko šolo v O.

To pritožbo je zavrnil deželni šolski svet v P., tako tudi ministrstvo za bogočastje in uk, ker jim sploh ni priznalo prizivne pravice.

Pritožitelji utemeljujejo svojo prizivno pravico, češ, da je vprašanje umestnosti prostora za ljudsko šolo splošno važno, kakor tudi zaradi posledic glede pokritja stroškov v splošnem interesu vseh všolanih občanov.

Upravno sodišče tej pritožbi ni ugodilo iz nastopnih razlogov:

Po §-u 2 zakona z dne 24. februarja 1873, št. 16 d. z. (za Češko) je dolžnost šolske občine skrbeti za pokritje stvarnih šolskih potrebščin, kakor tudi za šolske prostore.

Na šolske občine se morajo torej obrniti šolska oblastva in v zmislu §-a 12 navedenega zakona ima le občinski odbor pravico pritožiti se proti predloženemu proračunu, in sicer s pravno močjo, da nastane za občino, oziroma za davkoplačevalce dolžnost, dotične prispevke vplačevati, ako proti proračunu ni pravočasno občina vložila ugovora, ali pa, ako so se ugovori pravomočno zavrnil.

S temi določbami se izraža splošno načelo zakona, da zastopa vse splošne finančialne posledice glede prispevkov za stvarne šolske potrebščine le občinski odbor in da nastopa pri vseh obravnavah šolskih oblastev le občinski odbor kakor stranka. V vseh takih zadevah, kjer ne gre za posamezne v šolskih zakonih zajamčene interese, imajo posamezni občani svoj vpliv le v občini sami na podlagi občinskega reda; pred šolskimi oblastvi pa niso upravičeni zahtevati pravnih sredstev v to svrhu, da bi poleg občinskega zastopa ali morda še celo proti njegovemu sklepu izražali svoje mnenje.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Polnoletna hči, ki je pomagala svojemu očetu pri gospodarstvu le vsled njegovih obljub, da jo za bodočnost gmotno preskrbi, ima, ako oče ne drži obljube, pravico do primerne mezde za opravljena dela (§-a 1152, 1435 obč. drž. zak.). —

O znakih družabne pogodbe (§ 1175 obč. drž. zak.).

Hči Bara R. je zahtevala od toženega očeta Jureta R. s tožbo, da ji plača odmeno za njeno, tožencu storjeno delo in sicer za 129 mesecev po 12 K, skupaj 1548 K s 5% obrestmi od dneva vročitve tožbe in pravnih stroške.